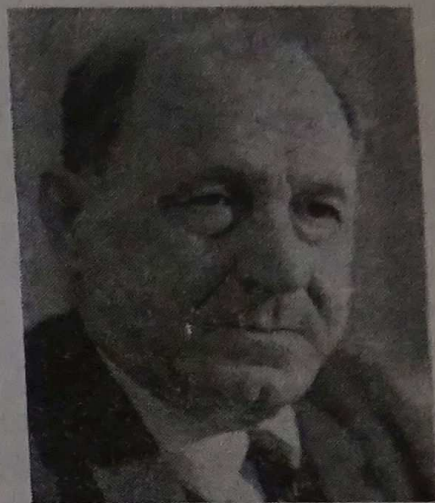

IV. SPOMIENKY, JUBILEÁ

IN MEMORIAM

UNIV. PROF. PhDr. ANTON JUROVSKÝ, DrSc.

Dňa 20. 7. 1985 o 12.00 hodine na bratislavskom cintoríne v Slávičom údolí sme sa rozlúčili s prof. Jurovským, človekom nevšedných ľudských i odborných kvalít, významným reprezentantom a pamätníkom budovateľského obdobia slovenskej i československej psychológie. Za psychologickú obec sa s ním rozlúčila PhDr. Veronika Kováliková, CSc., predsedníčka Slovenskej psychologickéj spoločnosti. Životná cesta a dielo profesora Jurovského v slovenskej a československej psychológii sú v mnohom priekopnícke, bohaté, inšpirujúce a poučné. Budeme sa k nemu vracieť, ďalej ho rozvíjať, ale i znovu a znovu objavovať.

S láskavým súhlasom Vydavateľstva Slovenský spisovateľ a pani prof. Kataríny Jurovskej uverejňujeme úryvok z memoárov univ. profesora PhDr. Antona Jurovského „Životnou cestou“, ktoré pripravujú na vydanie. Ide o prvú časť XIV. kapitoly. V druhej charakterizuje svoju prácu „bádatela“, v tretej „pedagóga“ a vo štvrtej časti XIV. kapitoly hovorí o sebe ako o „osvetovom pracovníkovi“.

UNIV. PROF. Dr. ANTON JUROVSKÝ, DrSc. AKO „PSYCHOLÓG“

Svojím štúdiom a odbornou prípravou i v celej svojej životnej činnosti som bol psychológom. Dnes už počína byť toto pomenovanie medzi ľuďmi dosť známou vecou. No v mojich mladých rokoch a po veľkú časť môjho života psychológia ako odbornosť i ako profesia (ako zamestnanie) boli neznámymi pojmami. Prakticky po celý svoj život som bol povinný ľuďom vysvetľovať, čo psychológovia a psychologická odbornosť je, čím pomáha jednotlivým ľuďom a aké funkcie plní v spoločnosti. Nezaškodí teda, keď i tu rozvediem aspoň moje základné myšlienky o tom.

Je to potrebné tým skôr, že ešte dosiaľ existujú rozličné, medzi iným i pochybné názory na psychológiu ako vedu, i na psychológov ako na profesiu. Rozličnosť názorov o tom nachádzame nielen u laikov, ale aj u samých psychológov.

Keď som sa ja v dvadsiatych rokoch nášho storočia po prvý raz stretol s pojmom psychológia, prekonávala táto veda prvý mohutný nápor na to, aby sa stala samostatnou odbornou vedou, aby vypracúvala hodnotné a overené poznatky, ktoré by bolo možné uplatniť aj v praktickom živote, aby vytvorila inštitúcie, v ktorých sa to mohlo uskutočňovať a aby sformovala i vydefinovala povolanie, profesiu, ktorá by tie úlohy plnila. Po 50-ročnom odstupe môžem

povedať, že som na sebe i v sebe skúsil vari všetky vývinové etapy, ktoré psychológia v posledných desaťročiach prekonávala na svojej ceste od teoretickej, čisto učebnicovej a školskej vedy až po solídny systém poznatkov, budovaných na podklade faktov z konkrétneho prežívania človeka, ktorými bolo možné jeho psychické problémy nielen osvetľovať a chápať, ale do nich aj zasahovať a ich v rozličných životných oblastiach aj riešiť.

Ku psychológii som sa prvý raz dostal ako pracovník Psychotechnického ústavu, teda „vedeckej inštitúcie“, ktorá mala vo svojom poslaní uplatňovať psychologické poznatky v oblasti práce a zamestnania človeka. Čo som sa tu musel ako prvé naučiť, bola psychológia práce a povolání, psychológia schopností a pracovných spôsobilostí a psychológia vzťahov človeka k práci a k zamestnaniu. Používaním poznatkov a vedeckých výdobytkov týchto špeciálnych odvetví modernej psychológie sme v ústave riešili ponajprv otázku voľby vhodného povolania pre mládež. To sa zakladalo na vtedy nových, no hojne rozpracovávaných poznatkoch psychológie a zisťovaní, ba o meraní duševných schopností i špeciálnych pracovných spôsobilostí (pomocou psychologických testov, ktoré sa odvtedy stali známymi aj v povedomí širokých vrstiev obyvateľstva). Hneď na začiatku svojej psychologickéj kariéry som sa teda naučil nielen používať psychologické testy pri vyšetrovaní detí, mladistvých i dospelých, ale i používať ich výsledky na psychologickú diagnózu, teda na psychologické vyšetrenie individua. Robili sme to v prvom rade s tým zameraním, aby sme mu pomohli vyvolať si také povolanie, ktorého psychologické požiadavky (inak tiež objasnené hlavne psychologickými metódami) by čo najlepšie súhlasili tak s jeho všeobecnými schopnosťami (so „všeobecnou“ inteligenciou a s ostatnými základnými schopnosťami), ako i so špeciálnymi schopnosťami a vlohami, potrebnými pre osvojenie špeciálnych pracovných úkonov a vedomostí v povolání.

Na nízkej a neodbornej úrovni bolo možné plniť túto úlohu aj čisto mechanickým spôsobom. A bolo na veľkú škodu aplikovanej psychológie, že sa na mnohých miestach tak robilo. Mechanicky sa dávali adeptom vypracúvať písomné psychologické testy, mechanicky sa zisťovali u nich výsledné „skóre“ a vypočítavali sa tiež podľa mechanických noriem ich výsledky, priemery, kvocienty atď. Tie sa porovnali s požiadavkami jednotlivých zamestnaní a podľa toho, ako zapadali do číselného rozsahu ich požiadaviek, sa dotyčnému to-ktoré povolanie odporúčalo, radilo alebo neodporúčalo a odrádzalo.

Je očividné, že aj neodborný, laický rozum tu ľahko objavil, že ak by taký postup bol aj správny, mohol z komplexného problému „človek a povolanie“ zachytiť len veľmi úzku a v mnohých prípadoch ani nie tú najdôležitejšiu čiastku problému. Ukazovalo sa potrebným pátrať ďalej, či a v akom stupni má človek v sebe „sklony“ k určitému povolaniu, teda či výkon daného povolania vyhovuje jeho temperamentálnym a povahovým vlastnostiam, či už má k nemu a v akom stupni vypestované špeciálne záujmy a v akom stupni oceňuje svoje budúce povolanie ako prostriedok svojej životnej kariéry, svojej sebarealizácie.

Tieto skutočnosti však nie je možné zachytiť bežnými testami psychických schopností. Bolo treba použiť celkom iné metódy, či už v podobe špeciálnych diagnostických testov a dotazníkov, či cestou individuálnej analýzy osobnosti človeka. A tak sa psychológ pri tejto praktickej práci nevyhnutne dostával k štúdiu osobnosti človeka, ku zachycovaniu jeho povahových vlastností a ku vyhodnocovaniu štruktúry jeho osobnosti. Dostával sa i ku problémom začlene-

nosti indivídua do jeho sociálneho kontextu, a to tak v rámci malých spoločenských zariadení, napríklad v rodine, medzi spoluhráčmi a vrstovníkmi, ako i v rámci veľkých spoločenských zariadení ako v škole, v internáte, v mládežníckej organizácii, v športových a záujmových krúžkoch, vo vzťahu ku kultúre, ku mravnému, filozofickému a ideologickému systému svojej spoločnosti.

Ohľad na schopnosti a spôsobilosti človeka, ale i na jeho osobné založenie bolo predpokladom nielen pre posúdenie jeho perspektív do budúcnosti (napr. pri voľbe štúdia a budúceho povolania), ale i pri riešení jeho prípadných ťažkostí a nezdarov. Najčastejšie sa objavujú vo výchovnej oblasti, či už v podobe malých, ale postupne vzrastajúcich výchovných ťažkostí u dieťaťa (neposlušné, neposedné a neovládané deti, zlé návyky u detí, zlý školský prospech, afektívne výbuchy, neznášanie sa s deťmi, neprispôsobenosť ku spolunažívaniu s ľuďmi, úteky z domu a zo školy, túlavosť a kriminalita u detí a pod.). Ďalej sa ťažkosti objavujú vo vzťahu k povolaniu a zamestnaniu (úteky zo zamestnania, nespôsobilé správanie sa k spolužiakom i nadriadeným, nechuf k práci, lenivosť, túlavosť a pod.). Vážne ťažkosti sa objavujú i v spojitosti s niektorými vývinovými fázami u človeka a so životnými úlohami, ktoré si má v nich vyriešiť (napr. v puberte, pri odchode z domu do sveta, vo vzťahu k osobám druhého pohlavia, v prispôbení sa k manželskému životu a pod.).

Hoci sme na Psychotechnickom ústave boli primárne zameraní len na problémy voľby povolania a výberu ľudí do zamestnania, predsa sme na tieto problémy husto narážali už pri tejto činnosti. No čoskoro nás objavila aj širšia odborná verejnosť ako jedinú inštitúciu, na ktorú sa bolo možné obrátiť o pomoc pri riešení týchto vyslovene „ľudských“ ťažkostí. Druhými boli súdy mladistvých a lekárske kruhy, najmä školskí lekári a iné zdravotné inštitúcie, ďalej to boli najmä špeciálne výchovné zariadenia, ako pomocné školy, školy pre zmyslo-defektnú mládež, nápravnovýchovné zariadenia pre deti a mládež a podobne.

Touto cestou som sa dostal ku psychologickéj poradenskej činnosti. Už v prvých rokoch svojej psychologickéj odbornosti som si ju pestoval i oblúbil natoľko, že som sa jej venoval nielen s prehĺbeným odborným zaujatím, ale aj s veľkou časťou svojej odbornej psychologickéj činnosti vôbec. Boli roky, v ktorých psychologická poradenská činnosť tvorila hlavnú časť môjho psychologického zamestnania (na Psychologickej výchovnej klinike, pre ktorú som aj sám vytváral pracoviská, napr. Výchovná poradňa v Bratislave, pracovné miesto pre psychológa vo výchovných zariadeniach v Slovenskej Lupči a v Likieri).

Poradenská činnosť odborného psychológa je veľmi dôležitou jeho pracovnou náplňou, a to tak zo stanoviska odborne psychologického, ako aj spoločenského a morálneho. Podstatnú časť tejto činnosti tvorí zásah psychológa do životného spôsobu a vlastne do životných osudov jednotlivca i do úkonov ľudí okolo neho. Ak jeho zásah má byť správny, musí psychológ najprv spoľahlivo zistiť, či je oprávnený a potrebný, či je vzhľadom na prítomnú anomáliu vôbec žiadúci, alebo či z objektívnych a psychologických príčin nepomôžeme človeku viac, keď sa do jeho životných dejov nebudeme stávať.

Na druhom mieste musí nám byť jasná „povaha“ nepravidielností a anomálií v živote jednotlivca. Tu nám pomáha vedecky kvalifikovaná diagnóza jeho psychického diania. Ide v nej o objektívne poznanie kritických javov v psychickom živote jednotlivca ako „známych výsledkov známych príčin“, pôsobiacich v ňom. Už z tohoto poznania sa nám objavujú možnosti a konkrétne prostriedky, kde

a ako zasiahnuť do životného behu človeka, aby sme pozitívne zapôsobili na jeho poruchy a ich nežiadúce prejavy.

Po tretie, je tu dôležitý ohľad na to, za akým cieľom to robíme, čo chceme a máme svojimi zásahmi dosiahnuť. Najľahšie sa to dá formulovať tak, že nimi chceme dosiahnuť „normálu“, teda toho, aby duševný život u človeka prebiehal správne, bez porúch a aby sa to prejavovalo aj v jeho spoločensky vyžadovanom, teda v normálnom správaní.

Aký je však správny, normálny priebeh psychologického života človeka? To už nie je ani tak vecou dohadov, ani iba intuície čo ako múdrych a skúsených ľudí, ako vecou vedeckého poznania, založeného na objektívnych faktoch, starostlivo zozbieraných a vyanalizovaných zo skutočného priebehu jeho psychických dejov. Všeobecná psychológia i špeciálne disciplíny nám už dnes o tom predkladajú množstvo solídnych poznatkov.

Vari najďalej je v tomto psychológia dieťaťa. V mnohých smeroch nám jej výskumy takmer presne a spoľahlivo dokážu vyznačiť, zmapovať čo, kedy a ako dieťa vo svojom duševnom vývine prežíva a čo je kedy preň „normálne“. V problémových prípadoch teda stačí, keď zistíme, či dané dieťa vykazuje to, čo je pre jeho vek normálne a keď zistíme, čo u neho chýba, v čom vykazuje medzery a odchýlky od normálu. Už aj tým, keď dieťaťu do jeho životného repertoáru zaradíme čo mu chýba, o čo je „okradnuté“ (deprivované) a najmä, keď chybné a anomálne prejavy v jeho vývine upravíme do normálnej a prirodzenej podoby, už sme priaznivo zasiahli do jeho psychického života.

Psychologické poradenstvo, ako vôbec psychický život človeka je oveľa komplikovanejšou skutočnosťou, než aby sa dalo postupovať len podľa takého jednoduchého receptu. Na strane psychológa je vyslovene odbornou činnosťou, na ktorú sa musí pripraviť mnohými vedomosťami, získavanými štúdiom literatúry a inými postupmi odborného štúdia na vysokej škole a, prirodzene, aj vlastnými odbornými skúsenosťami. Je to činnosť vyslovene sociálneho charakteru, teda činnosť pre človeka i pre spoločnosť. Psychológ pri nej vždy niečo zo seba druhému človeku dáva, poskytuje. Musí byť teda sám takou osobnosťou, ktorá má čo zo seba druhému dávať, že to robí nezaujate a rád s celou svojou osobnou úprimnosťou a úplnou solídnosťou. Neerudovanosť, ignorancia v tejto oblasti, ako i ľahkovážnosť, nedbanlivosť, egoizmus a lajdáctvo pri tejto práci doslova protirečia jej podstate. Keď nevieš, čo robiť a keď sa ti nechce urobiť všetko, čo sa tu podľa tvojho vedomia a svedomia žiada, radšej od toho odstúp a netýkaj sa toho!

Napokon je to vždy humanitná a sociálna činnosť. Psychologické porady robíme vždy za tým cieľom, aby sme človeku pomohli a aby sme napravili aj poruchu, ktorú spôsobuje svojím anomálnym správaním v harmonickom priebehu spoločenských dejov.

Na konci poradenského zásahu do psychického života človeka je, pravdaže, aj otázka ideálneho človeka a občana, teda „modelu“ moderného človeka, člena socialistickej spoločnosti.

Z psychologického stanoviska nám ho pomáhajú postaviť dve rukolapné a psychologicky overené skutočnosti. Ich platnosť som si vždy overoval nielen teoreticky, ale aj v dennej skúsenosti. Keď sa dívam na tisícové a desaťtisícové množstvá ľudí, chodiacich do zamestnania a z neho domov, motajúcich sa po obchodoch a po uliciach, tvoriacich zástupy pred dopravnými prostriedkami

alebo pochodujúcich v státisícovom organizovanom útvare na prvomájovej oslave, vždy mi prechádzajú myslou dve skutočnosti.

Po prvé, každý z týchto ľudí reprezentuje množstvo vedomostí všeobecných i takých, o ktorých si myslí, že ich on vie najlepšie a že práve toto je preň charakteristické (vedomie: čím som, čo viem, čo dokážem). Po druhé je to skutočnosť, že na každom jednom z týchto tisícov ľudí niekomu záleží. Teda niet človeka, ktorý by stál medzi ľuďmi osamotene, ktorého by nepýtali k ľuďom nijaké psychické spojivá, ktorý by nemal aspoň u niektorých ľudí nejaký rešpekt a pre nich nejakú hodnotu. Žiaden človek sa nemôže vo svete stratiť bez toho, že by niekomu nechýbal, nik nie je taký, že by niekomu na ňom nezáležalo.

Sú to dva princípy, ktoré nám pomáhajú pochopiť model moderného človeka. Je to **princíp schopností**, ktorý mu umožňuje získavať vedomosti a vzdelanie a tak doslovne vládnuť nad svetom, hoci len v uzulinkom výseku jeho javov a dejov. A je tu **princíp sociálny**, ktorý mu umožňuje byť v kontakte s druhými ľuďmi, vytvárať si k nim a ku ich inštitúciám citovo prehĺbené vzťahy, ktoré sú preň hodnotou, na ktorej „mu záleží“ a s ktorou ako so svojou psychickou charakteristikou vo svojom živí počíta.

Hoci psychologická diagnóza jednotlivca je základom každej psychologickej poradenskej činnosti, predsa sa poradenstvo nevyčerpáva len tým, že psychológ rozumie, že sa vyzná v jeho duševnom dianí. Dôležitú a neodmysliteľnú súčasť jeho práce s prípadom tvorí, že do jeho životného diania zasahuje. V mnohých prípadoch u detí a mladistvých, ale nie zriedka aj u dospelých. Pri tomto zasahovaní pomáha už i to, keď psychológ svojmu klientovi čo len objasní, vysvetlí, o čo uňho ide, v čom je jeho nedostatok, jeho chyba. Často pomôže už i to, keď klient pochopí, že jeho prípad nie je nič abnormálneho, ani nič svetoborného, ale že je iba prirodzeným výsledkom tých podmienok, v ktorých žije. Často príde i sám na to, že tie podmienky môže upravovať, že ich môže meniť, oslabiť, prípadne z nich uniknúť a tak oslabiť v sebe aj ich nepriaznivé následky, prípadne sa ich celkom zbaviť.

V takom smere možno pôsobiť aj na ľudí okolo klienta, najmä na rodičov, na manželského partnera, na vychovávateľov, na učebných majstrov a podobne. Psychológ tu môže však len „rozumne radiť“, to znamená, na podklade zistených faktov a funkčných vzťahov medzi nimi vysvetliť ľuďom neúprosnú logičnosť psychologických dejov a tak ich presvedčiť o nutnosti upravovať a riadiť v nich pôsobiace zložky. Sám však nemá možnosti priamo zasiahnuť, či už do psychického režimu samotného klienta, či do jeho životných spôsobov a návykov, alebo i do výchovných a vzdelávacích spôsobov v jeho sociálnom prostredí. Na pomoc v tomto mu však prichádzajú niektoré špeciálne výchovné zariadenia, ktoré sa v novších časoch aj u nás organizujú.

Môžeme sa zastaviť ešte pri otázke, ako sa ľudia na túto „modernú“ činnosť súčasnej psychológie pozerajú a ako ju prijímajú?

Nesporné je, že znamená nový a nezvyklý zásah zvonku do života ľudí. Konzervatívci tvrdia, že predtým nič takého nebolo a predsa bolo dobre a ľudia boli možno ešte šťastnejší ako teraz.

Na to musíme odpovedať, že taký názor je celkom nesprávny. Vždy a všade ľudia do života druhých ľudí zasahovali nielen v podobe systematickej a organizovanej výchovy, ale aj pomocou názorov a mienok postranných ľudí, ktorí

sa tomu viac alebo menej rozumeli alebo boli k tomu i oprávnení. Tak je to doteraz. Aj v najjednoduchších spoločenských pomeroch sa vždy našli ľudia, obyčajne starší, skúsenejší a múdrejší, ktorí si dokázali povšimnúť, že u druhého človeka dačo nie je v poriadku a podľa toho ho neváhali poučiť, napomenúť a v kriklavých prípadoch do jeho životného režimu aktívne, neraz i dôrazne zasiahnuť. Ak išlo o mládež a mladistvých, preberali túto úlohu na seba nielen starší, ale aj čo do svojho postavenia význačnejší ľudia: funkcionári obce, ľudia vážení, majúci vo svojom okolí veľmi dobrú povesť, v primitívnych spoločnostiach aj zaklínači a šamani a azda vo všetkých spoločnostiach hlavne kňazi. Pre toto „živelné“ psychologické poradenstvo bolo príznačné, že sa odohrávalo len na podklade amatérskom. Jednoducho sa predpokladalo, že starý človek sa už na podklade svojich životných skúseností lepšie v ľuďoch vyzná a že má takú spoločenskú vážnosť, že môže objektívne, bez osobnej zaujatosti prispieť k správnej životnej orientácii druhých ľudí.

Vari najdlhšie si tento poradenský vplyv na ľudí podržali kňazi rozličných vierovyznaní. V niektorých tak markantne, že sa určité „psychologické stavovierovyznanie“ druhých ľudí považuje za súčasť ich profesionálnej činnosti. Je to najskôr preto, že predsa len vo väčšine konfesií kňazi majú dosť výraznú študijnú prípravu, že svoje poradenské zásahy opierajú o nadprirodzenú autoritu (pokiaľ tomu ľudia veria) a že obyčajne disponujú aj rozličnými iracionálnymi a magickými prostriedkami, ktorými pôsobia na city, rozhodovanie a vôľu ľudí.

Je očividné, že moderný človek sa so svojimi problémami nemôže obracať ani len na amatérskych ochotníkov a už tým menej na iracionálne zásahy domnelých autorít. Jeho životné problémy vznikajú v komplikovaných podmienkach moderného spoločenského, politického, právneho, economickeho a kultúrneho života. Vyžadujú si preto prenikavý rozbor a solídne ohodnotenie už pri poznávaní ich druhov a ich možného vplyvu na psychično človeka. Sú tu ďalej pravidlá a zákonitosti ich pôsobenia, ktorými ovplyvňujú, ba priamo determinujú nielen spôsoby správania a konania človeka, ale i jeho duševné vlastnosti a jeho osobnosť. To všetko je takej povahy, že sa do toho jednoducho nedá preniknúť len čírou „skúsenosťou“, ani len intuíciou, čo by bola aká bystrá a prenikavá. Sú to síce abstraktné, „nehmotné“, ale celkom reálne procesy s konkrétnymi príznakmi, o existencii ktorých nemožno ani najmenej pochybovať. Ich rozoznanie a ich porozumenie je možné len na podklade vedeckého poznania, ktoré sa však treba naučiť, ktoré treba ovládať.

Za tým cieľom — ako ostatne vo všetkých odboroch ľudskej činnosti — sa vzdelávajú a školia špecialisti. Podľa povahy jednotlivých odborností pri vysokoškolskom štúdiu sa ukazuje, že najvhodnejšiu náplň pre potreby poradenskej činnosti má odborné vzdelanie profesionálnych psychológov. A hoci sa ešte dodnes stretávame s tým, že sa psychologickému poradenstvu príležitostne venujú ako svojej sekundárnej činnosti aj profesie pedagogické, lekárske, kňazské, manažeriálne, sociologické, personalistické, trénerské a prípadne iné, predsa vývin psychologickéj odbornosti postúpil dosiaľ tak ďaleko, že už pri ich odbornej príprave budúcich psychológov vyzbrojuje dosť rozsiahlym základom odborných vedomostí pre výkon psychologickéj poradenskej činnosti.

Otázkou je tu, pravdaže, aj účinnosť psychologického poradenstva. Na prednom mieste možno uviesť psychickú úľavu, ktorú klient zažíva už vtedy, keď sa mu podrobuje. Každá úchylka od normálneho priebehu psychického života

totiž stavia človeka do neobvyklého a tým i do ťažkého postavenia voči druhým ľuďom. Aj keď sa v mnohých prípadoch postihnutému človeku nezdá, ba v nejednom prípade ako keby práve vďaka svojej úchyľke nad druhými vodil, predsa je jeho životná situácia narušená a preň nepríjemná. Sám sa v nej necíti dobre a úľavu prežíva už vtedy, keď sa o svojej sťaženej situácii môže s niekým čo len porozprávať. Keď ten „niekto“ je odborník, ktorý mu dokáže nielen porozumieť, ale mu jeho ťažkosti aj vysvetliť a ďalej ho usmerniť, je to preň ďalšou príjemnou úľavou. Usmernenie jeho životného plánu zvyšuje aj jeho subjektívny pocit istoty pre ďalšie životné počínanie. V mnohých prípadoch je psychologická porada takým vážnym zážitkom, že práve od nej si klient počíta nový zvrät vo svojom živote. Vo svojej praxi som sa stretol s celým radom dospelých úspešných a v niekoľkých prípadoch aj vysokokvalifikovaných ľudí, ktorí sa mi priznali, že chodili ku mne na poradu a že tomu ďakujú za svoj ďalší zdarilý a veľmi úspešný vývin.

Pochopiteľne ani psychológ, čo by bol ako učený a čo by ako taktne s ľuďmi zaobchádzal, nedokáže riešiť a naprávať „všetko“, najmä nie také prípady, v ktorých, ako hovorievame, sa nepravne zachovala sama príroda, alebo v ktorých kruto zasiahol okolitý svet. No faktom zostáva, že zo všetkých prostriedkov, ktoré máme v súčasnosti k dispozícii, najúčinnšie tu pomáha psychologické poradenstvo. Ak niekde vykazuje slabiny a neprináša očividné prajné výsledky, nepomôžeme veci, keď ho budeme ako celok ohovárať, odsudzovať, odstraňovať, zakazovať alebo dokonca nahrádzať neodbornými, amatérskymi a hádačskými i magickými zákrokmi. Čo tu jedine pomôže je rozširovanie a prehĺbovanie vedeckého poznania o psychickom živote človeka a zvyšovanie odbornej prípravy psychológov-špecialistov.

Musím však poznamenať, že psychologické poradenstvo v opísanom zmysle tvorilo na vtedajšom Psychotechnickom ústave len jednu časť profesionálnej činnosti psychológa, kým v psychologických poradenských ustanovizniach (ako napr. na psychologických výchovných klinikách, v študentských, v predmanželských a manželských poradniach) tvorí hlavnú časť jeho pracovnej náplne. Na Psychotechnickom ústave nám primárne išlo o to, na podklade zistených duševných schopností, na podklade všeobecných i špeciálnych zameraností na určité povolania, na podklade zistených záujmov i niektorých vážnych povahových vlastností usmerniť klienta na také povolanie, ktorého požiadavky boli natoľko v súlade s psychickým založením klienta, že sa na tom podklade dalo očakávať, že sa dotýčny bude môcť tomu povolaniu dobre vyučiť a že sa bude môcť dobre v ňom v živote uplatniť.

Psychologické poradenstvo pri tomto úkone prichádzalo na rad v tých prípadoch, kde bolo treba voľbu povolania „presmerovať“; dotýčny si napríklad želal také povolanie, ktorého požiadavky presahovali jeho schopnosti, ktorému by sa nedokázal ani dobre vyučiť a ani neskoršie ho v živote úspešne zastávať. V tom prípade bolo treba priviesť klienta k rozhodnutiu pre také povolanie, ktoré by bolo jeho psychickým možnostiam primerané. Tu bolo v mnohých prípadoch dosť ťažkou psychologickou úlohou, a sťažovalo ju ešte viac, keď aj rodičia trvali na pôvodnom profesionálnom želaní svojho syna alebo svojej dcéry.

K poradenskému zásahu dochádzalo i vtedy, keď si klient želal také povolanie, ktoré bolo pod jeho možnosti, keď jeho duševné schopnosti značne prevyšovali požiadavky želaného povolania. V tom prípade by evidentne nebol v ta-

kom povolání využítý, čo by okrem spoločenskej škody navodilo uňho postupnú stratu záujmu o povolanie, nechť k jeho vykonávaniu, obracanie sa na iné náročnejšie činnosti a tak i k odcudzeniu sa svojmu povolaniu. V takých prípadoch, prirodzene, bola úloha psychológa omnoho ľahšia tak pre klienta ako i pre jeho rodičov.

Našu poradenskú činnosť pri voľbe školy a povolania prijímali tak zainteresovaní mladí ľudia ako aj ich rodičia veľmi uznalivo. V drvivej väčšine prípadov odchádzali ľudia z našich porád so súhlasom, s uspokojením a s rozhodnutím dať sa na životnú cestu dohodnutým smerom. Hoci sme nemali v tých časoch v rukách nijaký prostriedok, ktorým by sme boli mohli realizáciu ich voľby kontrolovať, predsa podľa vtedajších i neskorších dokladov usudzujem, že dohodnutú voľbu povolania väčšina klientov realizovala. V mojom ďalšom živote sa mi prihlásilo mnoho ľudí, ktorí ešte po desaťročiach spomínali na to, že boli u mňa na porade a že po mojom usmernení sa akoby prebudili a stali sa novými ľuďmi. Mnohí z nich dosiahli vynikajúcu profesionálnu kvalifikáciu a stali sa vo verejnosti známymi osobnosťami. Bohatý dokumentačný materiál o tom sme však nemali času spracovať a neskoršie ani nemohli, pretože po zrušení Psychotechnického ústavu v roku 1951 bol rozmetaný.

No oprávnene sa domnievam, že aj v tých prípadoch, ktorým naša porada nevyhovala, nebola naša činnosť márna. Prinútila ich k zamysleniu sa nad tým, čo svojimi schopnosťami v porovnaní so svojimi vrstovníkmi dokážu a zhodnotiť i svoje doterajšie životné výkony a úspechy. No nútilo ich to i k trpezlivému posúdeniu toho, na čo si v ďalšom svojom živote môžu trúfať, a to na podklade svojich vlastných síl a schopností, svojho vlastného snaženia a pracovného úsilia. A teda aj v tých prípadoch, ktoré našu poradu neposlúchli a ktoré išli do ďalšieho života prípadne proti nej, znamenalo toto vážne zaujatie „úradnej inštitúcie“ o ich životnú kariéru veľmi vážny duševný zážitok, z ktorého mohli pre svoj ďalší život len profitovať.

OHLÉDNUTÍ ZA JEDNÍM Z NÁS

K těm psychologům, jejichž životní dráha i dílo se uzavřely, patří od 29. 3. 1985 také **prof. PhDr. Emil Holas, DrSc.**

V období první světové války se narodil (19. 5. 1917 ve Skalici u Místku), druhá přerušila jeho vysokoškolská studia na filozofické fakultě Karlovy university. Zasáhla ho ostatně ještě hlouběji: tříletým vězněním v koncentračním táboře Oranienburg-Sachsenhausen, které začalo zatčením v kritický den 17. 11. 1939.

Studie pak dokončil v roce 1946; původně zvolené obory latina-francouzština však rozšířil v povádisertace z psychologické problematiky) dosáhl roku 1950, kandidátem psychologických věd se stal v roce 1959, jejich doktorem o 10 let později.

Celá profesionální dráha Emila Holase pak souviselá s psychologií. Vyučoval